

Toimintasuunitelma vuodelle 2006

YLEISTÄ

Yksilöllisiä tarpeita ja erilaisuutta ei ole huomioitu riittävästi yhteiskunnan toimesta erikoiskokoisten osalta. Yhdenvertaisuuslaki antoi myös meille teoreettisen työkalun edistää yhdenvertaisuutta ja tehostaa syrjinnän kohteiksi joutuneiden mahdollisuuksia puuttua kohteiluunsa.

Vuonna 2006 keskitymme jatkamaan selvitystyötä yhdenvertaisuuslain toimivuudesta käytännössä sekä pitämään yllä keskustelua erityistarpeistamme.

Tavoitteena on lakiin perustuen ratkaisevasti parantaa elämänlaatuamme, esimerkiksi että erikoiskokoisille tullaan myöntämään oikeus – kuten vammaisilla on - saada asuinkunnaltaan taloudellista tukea välttämättömyyshankintoihin ja palveluihin, jotka erikoiskoon aiheuttaman, elintavoista riippumattoman haitan vuoksi ovat työläitä löytää ja kalliita ostaa.

Ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuuslain antama turva

Suomen perustuslain mukaan ihmiset ovat samanarvoisia lain edessä. Ketään ei saa asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella, ellei tähän ole olemassa hyväksyttävää perustetta.

Perustuslain lisäksi syrjintä kielletään muun muassa työ- ja palvelussuhdelainsäädännössä, laissa miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta ja rikoslainsäädännössä. Suomi on sitoutunut myös kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, kuten kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan yleissopimukseen, Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan. Yhdenvertaisuuslaki tiukensi tasavertaisuutta edistävää lainsäädäntöä ja tarjoaa uusia mahdollisuuksia puuttua syrjintään. Lisäksi yhdenvertaisuuslailla toteutetaan Euroopan neuvoston Suomea velvoittavia direktiivejä, kuten **työsyrjintädirektiivi**.

Yhdenvertaisuuslaissa mainittuja, jäsenistöllemme tärkeitä kiellettyjä syrjintäperusteita ovat mm. terveydentila, vammaisuus ja muu henkilöön liittyvä syy. Laki on kannaltamme kattavampi kuin tasa-arvolaki, joka on muokattu kattamaan vain hyvin suppea valikoima perusteita. Yhdenvertaisuuslaissa määritellään, mikä on syrjivää käyttäytymistä ja milloin eriarvoiseen asemaan laittaminen on sallittua. Tällaista on positiivinen diskriminaatio: **erikoiskokoisuus oikeuttaa saamaan samat palvelut**

kuin sairausdiagnoosin omaava erikoiskokoinen henkilö saa. Lain keskeisiin uudistuksiin kuuluu syrjintää koskeneen mahdollisuuden saada hyvitystä sekä jaettu todistustaakka.

Välitön ja välillinen syrjintä

Syrjintä kuulostaa rajulta termiltä. Varsin usein sen käsitetään koskevan muita henkilöitä kuin erikoiskokoisia, joista liian moni on alistunut asemaansa. Kuitenkin välittömän syrjinnän kohteiksi joutuu jokainen erikoiskokoinen henkilö esimerkiksi etsiessään itselleen sopivaa sänkyä, turvallista autoa, tai vaikkapa matkustaessaan eri paikkakunnalle ostamaan kenkiä. Häntä syrjitään koulutukseen liittyvissä asioissa, harrastuksissa, työturvallisuudessa, ja monissa muissa jokapäiväistä elämää koskevista asioista, jotka ovat itsestään selviä keskikokoiselle henkilölle.

Välillistä syrjintää on se, että henkilö joutuu erityisen epäedulliseen asemaan muihin nähden näennäisesti puolueettoman säännöksen, perusteen tai käytännön vuoksi ilman, että toiminnalle on olemassa hyväksyttävä tavoite. Välillistä syrjintää kokevat henkilöt, jotka pituutensa vuoksi asetetaan huonompaan asemaan kuin diagnoosin saaneet samankokoiset henkilöt. **Jälkimmäiset** voivat vammaislakeihin vedoten saada sosiaalietuuksia, mm. sopivat kengät, vaikka diagnoosi ei kohdistukaan jalkoihin. Välillistä syrjintää kokevat esimerkiksi työntekijät, jos työssä edellytetään henkilösuojaimia, joita ei ole olemassa erikoiskokoisina, tai jos työntekijän edellytetään pystyvän ajamaan tietynlaista autoa.

Päivittäinen häirintä

Erikoiskokoiset kohtaavat päivittäin häirintää, jolla tarkoitetaan henkilön tai ihmisryhmän arvon tai koskemattomuuden tarkoituksellista loukkaamista kielellä syrjintäperusteella siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Laissa kielletään sekä tarkoituksellinen häirintä, että menettely, jonka seuraukset ovat loukkaavia.

Jossain kulkevat kuitenkin ne rajat, joilla ihmisiä on totuttu määrittelemään ja kohtelemaan. Vammaisuus tarkoittaa: "Toimintarajoitteinen omassa ympäristössään". Haluamme tai emme, muodostamme erityisryhmän, jolla ei ole samoja edellytyksiä toimia omassa ympäristössään kuin ns. keskimittaisilla on. Olemme kokovammaisten ryhmä, jossa osalla jäsenistöstä on lisäksi diagnoosi kasvuhäiriön aiheuttavasta sairaudesta.

Liikkumisen esteet

Suurena ongelmana jäsenistömme on kokenut niin yksityisen kuin julkisen liikumisen esteet. WHO:n mukaan myös pituus on liikkumisesta, mutta tästä huolimatta Suomessa ei ole vakiintunutta käytäntöä eikä tietoa erikoiskokoisten liikkumiseen liittyvistä ongelmista.

Olemme viime vuonna kartoittaneet erilaisia selvityksiä ja tutkimuksia, ja **vuoden 2006 aikana valmistelemme julkilausumaa erikoiskokoisten esteistä liikennepäristössä.** Tämän julkilausuman teemme kokoamalla Liikenne- ja Viestintäviraston julkaisusta "Kohti esteetöntä liikkumista" selkeitä epäkohtia, sekä ottamalla kantaa Ajoneuvohallintokeskuksen tutkimukseen "Liikkumisetiset henkilöauton kuljettajina - Ongelmakentän kartoitus". Otamme kantaa lakeihin ja sääddöksiin, jotka koskevat liikkumisesiteisiä myös kansainvälisellä tasolla.

Liikkumisen esteenä liikuntavälineiden erikoiskokojen saatavuus Suomessa, pienen väestöpohjan maassa on osoittautunut erittäin hankalaksi ja kalliiksi markkinatalouden määrittäessä mikä on kannattavinta. Moni erikoiskokoinen nuori syrjäytyy liikunnasta jo kouluajana. Elinikäinen kiinnostus liikuntaan harrastukseen jää kokonaan toteutumatta useimmilta erikoiskokoisilta välineiden ja osavien ohjaajien puutteen vuoksi. **Jatkamme yrittystä saada erikoiskokoisia urheilu- ja liikuntavälineitä vammaisten liikuntavälineiden lainauspalvelun yhteyteen.**

Järkyttäviä puutteita työturvallisuudessa

Työturvallisuus on lakisäateistä. Sopivan kokoisten henkilösuojaajien ja suojavaatetuksen puuttuessa erikoiskokoiset ovat vaarassa syrjäytyä kokonaan työelämästä tai joutuvat työskentelemään turvattomissa olosuhteissa. Vastuunkinnot laiminlyövät puutteiden raportointivollisuuttaan, ongelmia vähätellään tai viranomaiset myöntävät poikkeusluvan turvattomien välineiden käyttöön. Turvallisuusongelmia aiheuttavat myös työssä käytettävien koneiden ja ajoneuvojen tilojen väärä koko tai hallintalaitteiden säätöjen riittämättömyys.

Äärikokoisille tarkoitettujen työturvallisuustuotteiden saatavuudesta ja vaadittavista muutostöistä ei ole tietoa niin työvoimaviranomaisilla, työsuojelupiireillä, kuin muillakaan viranomaisilla. Kun työnantaja ei saa tukea erikoismitoitettujen tuotteiden kalliiseen teettämiseen tai muutosten aiheuttamaan kustannukseen, äärikokoisten ammattiopiskelu, työhönotto tai työssöolo vaikeutuu hu-